

Trvanie výstavy: od 20. marca do konca roku 2024**Usporiadatelia:** Slovenské technické múzeum, Technické múzeum v Brne**Miesto konania:** Technické múzeum v Brne, Purkyňova 105, 612 00 Brno – Královo Pole

Slovenské technické múzeum predstaví **20. marca 2024 výstavu „ENIGMA. TAJNÝ SVET ŠIFIER“** v Technickom múzeu v Brne. Návštevníci budú môcť vidieť jedinečnú výstavu, ktorou prvýkrát na území Českej republiky predstaví STM legendárny šifrovací stroj **Enigma, model M3, zo svojho zbierkového fondu**. Výstava prezentuje zaujímavé artefakty z oblasti šifrovania, kódovania, sledovania alebo odpočúvania, bližšie sa venuje čiastkovým vedným odborom kryptológie – kryptografii, kryptoanalýze a steganografii. Unikátnym exponátom výstavy je nemecký šifrovací stroj ENIGMA, model M3 vyrobený v roku 1942, v súčasnosti jediný na Slovensku, ktorý Slovenské technické múzeum získalo do zbierok v roku 2020. Výraznou pridanou hodnotou výstavy je cyklus vzdelávacích a zábavných aktivít pre všetky skupiny návštevníkov.

„V máji 2022 Slovenské technické múzeum sprístupnilo novú expozíciu „Elektrovek“, v ktorej 200-ročný vývoj elektrotechniky prezentuje výnimočnou, mimoriadne rozmanitou a hodnotnou kolekciou elektrotechnických prístrojov a zariadení, príslušenstva, súčiastok, komponentov atď. a zaoberá sa i vývojom zariadení na prenos správ na diaľku, kde výsostné miesto zaberá i výnimočný zbierkový predmet nášho múzea – ENIGMA. Aby sme však splatili „dlh“ všetkým nadšencom kódovania a šifrovania, rozhodli sme sa venovať ENIGME samostatnú výstavu, v ktorej odhalíme tajomstvo našej „záhady“, vynasnažíme sa priblížiť čo-to k téme kryptológie a šifrovania a kontext so súčasnosťou zdôrazníme dosahmi na dnešný život bežných ľudí. V roku 2023 uplynulo 100 rokov od začiatku jeho profesionálnej výroby a práve k tomuto výročiu bola časovaná i premiéra našej výstavy „ENIGMA. Tajný svet šifier,“ opisuje generálna riaditeľka STM Zuzana Šullová.

Na konci 2. sv. vojny pred príchodom vojsk Červenej armády bola výcviková jednotka Luftwaffe poverená naložením a odvozom technického materiálu. Pravdepodobne pri

nakladaní technického zariadenia na vlak v Malackách došlo k odcudzeniu šifrovacieho zariadenia v domnienke, že ide o nemecký „písací stroj“. Po vojne získal, vtedy ešte chlapec, neskôr rádioamatér a súkromný zberateľ od otca kamaráta tento „písací stroj“ za vtedajších 100,- Kčs. Keďže vlastniť takýto „písací stroj“ bolo v tej dobe minimálne podozrivé až trestné, skončil skrytý a uložený.

„Je letný deň roku 2020. Traja kolegovia z Múzea letectva sú na návšteve v Malackách u dlhoročného rádioamatéra a zberateľa vojenských artefaktov s cieľom získať zaujímavé predmety z oblasti letectva pre Slovenské technické múzeum – Múzeum letectva v Košiciach. Keďže zberateľ už presiahol deväťdesiatku, rozhodol sa svoju rozsiahlu zbierku, rokmi nazhromaždenú, postupne rozpredať.

Počas zdvorilostného rozhovoru a spomienkach na minulosť v jeho bývalej detskej izbe, v ktorej sa nachádza aj niekoľko zaujímavých predmetov, jeden z kolegov zavadí nohou o drevenú skrinku jemu známych tvarov, ktorá je položená pod stolom. Na otázku, či je to to, čo si myslí, dostáva od zberateľa odpoveď: „Áno, je to nemecký prenosný elektromechanický šifrovací stroj ENIGMA.“ Po obhliadke stroja a vzájomnej dohode so zberateľom sa rozbehnú múzejné procedúry, ktorých výsledkom je, že uvedený šifrovací stroj sa stáva zbierkovým predmetom Slovenského technického múzea,“ približuje príbeh ENIGMY kurátor zbierky elektrotechniky Peter Drozd.

Názov stroja ENIGMA je odvodený od novogréckeho slova a v preklade znamená záhada, hádanka. História ENIGMY sa začala písať v roku 1919, kedy si Holanďan Hugo Alexander Koch nechal patentovať šifrovací stroj založený na pohyblivých rotoroch. Stroj bol pôvodne určený ako pomôcka pre bankárov a obchodníkov, ale pre nezáujem sa do reálnej výroby nedostal. Patent odkúpil nemecký strojný inžinier Arhur Scherbius, ktorý už patent na podobný stroj vlastnil. Šifrovací stroj A. Scherbiusa skonštruovaný v závere prvej svetovej vojny si po úvodnom odmietnutí nemeckým vojenským námorníctvom našiel napokon po komerčnom uvedení na trh cestu k ozbrojeným silám nacistického Nemecka. Šifrovací stroj ENIGMA sa stal vo viacerých úpravách kľúčovým nástrojom zabezpečenia tajnej komunikácie nemeckej armády počas rodiaceho sa svetového konfliktu. Možnosť vytvoriť viac než 150 biliónov kombinácií prostredníctvom kompaktného nástroja, a to aj pri jeho základnej verzii, nedalo na strane spojencov spať dlhú dobu. Kódy mnohí považovali za neprelomiteľné. Prelomenie ENIGMY, a to rovnako tak predvojnovéj armádnej verzie poľskými kryptológmi v roku 1932, ako aj námornej verzie Alanom Turingom a jeho kolegom v Bletchley Parku v roku 1941, bolo jedným z kľúčových okamihov formujúcich priebeh 2. svetovej vojny. Celkovo sa počet vyrobených šifrovacích strojov odhaduje na 100 000 kusov. Keďže víťazné mocnosti stále tajili prelomenie ENIGMY, bola v rozvojových krajinách používaná ešte v 50. rokoch 20. storočia.

Výstavu „ENIGMA. Tajný svet šifier“, ktorá je dielom autorskej dvojice Ing. Peter Drozd, kurátor Slovenského technického múzea a Ing. Pavol Horňák, navštívili počas jej trvania v Slovenskom technickom múzeu v Košiciach (máj 2023 – február 2024) tisíce spokojných návštevníkov. Veríme, že výstavou, a najmä jej vzdelávacími a zábavnými sprievodnými aktivitami rovnako potešíme v Českej republike návštevníkov Technického múzea v Brne.

Ďakujeme za Vašu mediálnu podporu!